

הגאון החסיד הרב שלמה יוסף זווין ז"ל עורך האנציקלופדיה התלמודית

נפל חלה לתבשיל האם בטל ברוב

האפייה דלכהן בימי טומאתו הא לכו"ע בטל ברוב, ושפיר כ' דט"ס הוא שלהסמ"ג דס"ל כהרמב"ם הא כבר נתבטל גם לזר, ולענ"ד בלא"ה אין זו ראייה מהב"י, דנראה פשוט שכל ספק זה אם גם בא"מ בטל ברוב זהו דוקא להסוכרי' דבמב"מ רוב עכ"פ בעינן, אבל להרמב"ם שסובר דלזר בטל גם שוה בשוה וכר"ז בירושלמי דאחד באחד בטל לדידיה ודאי אין מקום להסתפק לחלק בין מב"מ לא"מ, דבשלמא אם בעינן רוב וההיתר הוא מטעם ביטול שפיר יש מקום לחלק בין מינו לא"מ, דבמב"מ שאפי' אם הי' חלה גמורה דאורייתא הי' ג"כ בטל מה"ת ברוב לכן בחלת חו"ל לא גזרו רבנן אבל בא"מ שאם הי' חלה דאורייתא הי' מה"ת אסור בנו"ט, גם בחלת חו"ל כל דתקון רבנו כעין דאורי' תקון, אבל להרמב"ם שבטל גם חד בחד הרי אין זה בגדר ביטול, דחד בחד אין בטל לעולם גם במב"מ, אלא שקל הוא שהקילו בחלת חו"ל לאסרו רק כשהוא בעין ולא ע"י תערובות אפילו כשאין בו כדי ביטול, א"כ אין שום מקום לחלק בין במינו לא"מ, ושפיר כתב אפוא הב"י שט"ס הוא שהסמ"ג הא פוסק כהרמב"ם, וז"ל הב"י שם ט"ס יש כאן דבסמ"ג לא כ"כ אדרבה הוא פוסק כהרמב"ם דאמר אפי' אחד באחד בטיל כר' זעירא דמתני' מסייעא לי' כו' עכ"ל. הרי דדייק דסמ"ג ס"ל דאפי' אחד באחד בטל דלפ"ז פשוט שאין לחלק בין מב"מ למבשא"מ, אבל למאי ש'י' המע"מ בפ"י הרא"ש והסכימו לו הצ"צ והמשכנות יעקב דבטל ברוב וכלשון הגמ'

והנה כתב לי כתר"ה בשם הרס"ב שי' שנסתפק בנפל חלה דידן לתבשיל אם בטל ברוב לפי פסק אדמו"ר נ"ע בצ"צ פסקי דינים שהסכים להמע"מ נגד הש"ך (בסי' שכ"ג) שחלת חו"ל בטל ברוב גם לזרים (ובפת"ש שם הביא בשם המשכנות יעקב שהסכים ג"כ להמע"מ דלא כהש"ך), ונסתפק הרב הג"ל אם זהו דוקא במין במינו או שגם באינו מינו כן, וכת"ר העלה שזהו דוקא במינו אבל באינו מינו בעי' ס'.

והנה ראיתי בס' אפריון שלמה על ה' חלה להרשב"ץ ז"ל (פרק ו' אות נ') שכתב להדיא ככת"ר וז"ל שם שאפי' להאומרי' שהיא בטילה ברוב גם לענין איסור זרות היינו ג"כ רק במינה דמה"ת כל האיסורי' בטלים ברוב במינן אבל שלב"מ שמה"ת בס' או בנו"ט בכל האיסורין גם בחלת חו"ל יש להצריך ס' ככל שאר איסורין דרבנן עכ"ל, וכן משמע ג"כ מלשון התשב"ץ עצמו שם עי"ש.

ומשכ' כת"ר בשם הרס"ב ראייה דגם בא"מ בטל ברוב מהב"י ש'י' דמש"כ הטור ש'י' בסה"מ שהכהן צריך ליזהר שלא לאכול החלה בקערה במרק רותח שלא יאסר מלאכול הזר באותה קערה שהוא ט"ס וצ"ל סה"ת, ולא סה"מ כי הסמ"ג פוסק כהרמב"ם דגם לזר בטל, ומוכח דגם בא"מ בטל דאי לא"ה מה זה סתירה מה שפוסק כהרמב"ם הא חלה במרק הוא מבשא"מ, וכת"ר כ' לדחות ראייה זו שכוונת הב"י דמש"כ הכהן צריך ליזהר כו' ר"ל סתם כהנים דידן שהם טמאים ואוכלים ע"י ביטול ברוב מב"מ קודם

ט' ע"א) דתערובות דמאי מותר ובטל ברוב (דהתם מיירי באינו מינו ואם אינו נו"ט הא גם בשאר איסורי מותר ופשוט דמאי דאמרו שם דתערובת דמאי מותר הכוונה אפי' כשנרגש הטעם ובטל ברוב וכ"כ בראש יוסף שם ע"ש וז"פ), והתם חמור ג"כ יותר מביטול ברוב של חלת חו"ל, דהתם נמי לכתחילה אסור לערב כמבואר בגמ' שם כיון דאמר לה עשי לי משלכי כמאן דעריב בידים דמי ע"ש, הרי שאפי' בדיעבד אסור כשעירב במזיד, ואפ"ה כשהקילו שבטל ברוב לא חילקו בין מינו לאינו מינו, א"כ בחלת חו"ל שגם לכתחילה מותר לבטל (עכ"פ לכהן בטומאתו) כש"כ שאין חילוק בין מינו לאינו מינו.

ועוד ראייה שבחי' הרמב"ן ליבמות (דף פ"ב ע"א) כ' דקל הוא בתרומת חו"ל שבטל ברוב אבל בשאר איסורי דבריהם צריך ששים והביא ראייה משומן הגיד שאוסר כדאמרי' בחולין (דף צ"ז) בהנהו אומהתא דאימליחו בגיד הנשה והתם אין איסורו אלא בשל דבריהם דגיד עצמו האסור מה"ת עץ הוא כו' וכן ההוא דאמרי' גיד בששים בשומן הגיד הוא כו' אלא שי"ל דכל שיש לו עיקר מה"ת כגון שומן הגיד וי"נ מודה ריו"ח כו' ע"ש, והשתא אי ס"ד דתרומת חו"ל דבטל ברוב אינו אלא במב"מ א"כ מה ראייה מביא הרמב"ן משומן הגיד שאוסר הירק בס' הלא שומן בבשר הוה מבשא"מ כמש"כ הטור והשו"ע ביו"ד (ריש סי' צ"ח) ע"ש ובמבשא"מ גם בתרומת חו"ל צריך ס', א"ו מוכח ומוכרח שבתרומת חו"ל לעולם בטל ברוב גם מבשא"מ, ואף שכמה ראשוני' כהרשב"א והר"ן והראב"ד סוברי' שחלב עם בשר הוה מב"מ וכן ס"ל בשומן הגיד דהוה מב"מ עם בשר שכן היתה גירסתם בגמ' אמור רבנן בס' מב"מ דליכא למיקם אטעמא כגון שומן הגיד כו' (ורלא כמש"כ בחי' יד

בבכורות (דכ"ז ע"א) תרומות חו"ל בטל ברוב שלרש"י וסייעתו הכוונה גם לענין אכילת זרים לדידהו יש מקום להסתפק אם זהו דוקא במב"מ או גם בא"מ.

אמנם נלענ"ד להביא ג' ראיות דמאי דחלת חו"ל בטל ברוב (לכהן בטומאתו לכו"ע ולזרים להפוסקים כן) זהו גם באינו מינו ודלא כאפריין שלמה וכת"ר שי'.

חדא דמצינו עוד אי' דרבנן שהקילו בו שיתבטל ברוב והוא חמץ שעצה"פ כמבואר בגמ' דפסחים (דף ל' ע"א) כי קניס ר"ש בעיני' כו' ע"ש וכ' המג"א (בסי' תמ"ז ס"ק מ"ד) שכל הפוסקים מלבד הטור ס"ל דלא בעי' ס' רק בטל ברוב ופסק כן לדינא ע"ש וכ"פ הח"י ושו"ע אדמו"ר שם בהפ"מ ע"ש, והנה ביטול ברוב של חמץ שעצה"פ חמור יותר מביטול ברוב של חלת חו"ל, דבכחשעצה"פ לכתחילה לכו"ע אסור לבטלו וברא"ש פסחים שם כ' שאפי' בדיעבד אם ביטלו במזיד אסורי' וכ"פ הפוסקי', ובקרוב נתגאל שם כ' שמזה הוכיח הטור דצריך ס' כיון דלענין ביטול במזיד כ' הרא"ש ששוה לשאר איסורים ה"ה לענין ששים ע"ש, ומיהו אפי' הפוסקי' דבטל ברוב בזה מיהת הא חזינן דמודים הם שלענין ביטול לכתחילה או גם בדיעבד במזיד שוה הוא לשאר איסורים דאסור, ואילו בחלת חו"ל הא מפורש בגמ' רבה מבטל לה כו' וכ"פ בשו"ע שמותר לבטל לכתחילה ברוב לכהן בימי טומאתו, הרי שאפי' לדבר זה הוא אינו שוה לשאר איסורים וקיל מהם, וא"כ כיון דבחמץ שעצה"פ חזינן דמה שבטל ברוב הוא גם במבשא"מ כמפורש בגמ' שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כו' ה"מ בעיני' אבל ע"י תערובות כו' ע"ש, לפ"ז ה"ה וכש"כ בחלת חו"ל שבטל ג"כ ברוב דאין חילוק ג"כ בין מינו לאינו מינו. ועוד ראי' מהמבואר בגמ' דחולין (דף

ו' ע"א) דאע"פ שתערוכת דמאי מותר גם בנתינת טעם מ"מ בשאור ותבלין דעבידא לטעמא אסור, ואין הטעם מפני דעבידא לטעמא נרגש הטעם דהא גם בלא עבידא לטעמא כשאין בו ששים ונותן טעם ג"כ מותר כדמאי, אלא הטעם דעבידא לטעמא הוה כמו בעין שהשאור ותבלין עיקר וכדפרש"י בד"ה וטעמא לא בטל עי"ש וכדביאר בפר"ח (סי' צ"ח ס"ק ז') עי"ש, וא"כ היאך יבטלו מי המזיגה את היין, הלא אין לך עיקר גדול מזה של היין הזה, שכל עיקרם של המים הוא להכשיר את היין שיהיו עוד יותר עיקר וראוי לשתייה מכפי שהוא קודם, והיאך אפוא נאמר שע"י שהיין נעשה עוד יותר ראוי לשתייה ונתחזק עצמותו וגדרו של היין שעומד לשתייה שע"י גופו יתבטל, וגדולה מזו כ' בפהמ"ש להרמב"ם ז"ל במס' ערלה (פ"ב מ"י) שיין בכלל הוא בגדר תבלין דעבידא לטעמא עי"ש (וצריך לחלק בין זה ליין דמורייס בגמ' דחולין), ואם כשנותן יין בקדירה בכוונה לתקן הקדירה נעשה היין עיקר ולא בטל כש"כ כשנותן מים ליין לעשותו שיהי' ראוי לשתייה שהיין הוא יותר ויותר עיקר ולא בטל.

וכיון שראוי להיפוך דלא בטל בא"מ ליכא שוב הדרינן להני ראיות שכתבנו לעיל דמאי דאמרו תרומת חו"ל בטלה ברוב הוא בין במינו ובין בשאינו מינו.

אלא שמתוך הדברי' יצא לנו מתוך קולא זו גם חומרא, והוא שאם החלה שנטל הי' שאור וחימץ בהחלה עיסה אז לא בטל אפי' מין במינו, דשאור הוה כמו בעין וכדאמרנן בתערוכת דמאי דבטל ברוב ומ"מ בשאור ותבלין לא בטל דהוה כמו בעין, וכ"כ הב"י (ביו"ד סי' קי"ב) כה"ג לענין פת עכו"ם עי"ש (ועי' במג"א (סי' תמ"ז ס"ק מ"ה) בשם מהר"ם לובלין כה"ג לענין חמץ שעצה"פ) וה"נ דכוותה.

אברהם שבגלין היו"ד סצ"ח שגם הסוכרים דחלב בבשר הוה מב"מ מ"מ בשומן הגיד מודים דהוה מבשא"מ עי"ש, ובמח"כ לא ראה מש"כ בחי' הרשב"א לחולין ובתוה"ב הארוך ובס' המכריע להרי"ד הגירסא הנ"ל בגמ' בשומן הגיד) אבל מ"מ אגן הכא דקיימין אליבא דהרמב"ן הנה בחי' הרמב"ן לחולין (דכ"ח ע"א) גבי כזיתא דתרכא דנפל לדיקולא הביא מה שפרש"י דדיקולא היינו קלחת וכ' עליו הרמב"ן, וז"ל: והזקיקו לפרש כן מה שהוא סבור שהבשר והחלב מין במינו הוא. עכ"ל. הרי משמע דהוא ז"ל עצמו לא ס"ל כן, וכן משמע בחידושי (לדף צ"ז ע"א) שכו' וז"ל ואפי' תאמר שחלב ובשר מב"מ הוא הא קיי"ל כל אי' שבתורה בין במין בין שלב"מ בנ"ט, עכ"ל. הרי דנוטה יותר לסבור דהוה מבשא"מ אלא שאפי' אם תאמר דהוה מב"מ כו', ועכ"פ ספק הוא ד"ז להרמב"ן ז"ל, והיאך אפוא הביא בחי' ליבמות ראי' משומן הגיד לשארי אי' דרבנן ולא העיר כלל שאם נאמר דהוה מבשא"מ אין זו ראייה כלל, אע"כ דפשיטא לי' להרמב"ן ז"ל דמאי דתרומת חו"ל בטל ברוב הוא ג"כ במבשא"מ.

ומעתה נשאר לנו לדון בהראי' שהביא כת"ר להיפוך דבא"מ אינו בטל ברוב דלא ליהוי סתירה למה שהוכחנו דגם בא"מ בטל, והנה ראייתו של כת"ר היא מדנתנו סדר בגמ' דבכורות היאך לבטל יין של תרומת חו"ל ברוב יין של חולין עי"ש והרי לא היו שותין היין בלא מזיגה עם מים וא"כ הא א"צ ליין של חולין כלל דיכול לשתות היין של תרומה ע"י המזיגה של מים, וש"מ דמבשא"מ לא בטל ברוב.

ולענ"ד לאו ראייה היא, דאפי' כשיין של תרומת חו"ל בטל ברוב מים אבל במים אלו שנותן לכתחילה לשם מזיגה שעיקר עניינו הוא לתקן היין שיהי' ראוי לשתייה במים אלו לא בטל, דהא מבואר בגמ' דחולין (דף